ԶԼՄ-Ի ՄԱՍՆԱԿՑՈՒԹՅՈՒՆԸ ՕՐԵՆՍԴԻՐ ԻՇԽԱՆՈՒԹՅԱՆ ՄԱՐՄՆԻ ԳՈՐԾՈՒՆԵՈՒԹՅԱՆ ՀՐԱՊԱՐԱԿԱՅՆՈՒԹՅԱՆ ԱՊԱՀՈՎՄԱՆԸ

ԽԱՌԱՏՅԱՆ Լ.Ա.

Ինչպես հայտնի է, ժամանակակից լրատվամիջոցները իրենց գործունեության և հետաքրքրությունների ոլորտում ընդգրկում են հասարակական կյանքի կենսագործունեության (նաև որոշ սահմանափակումներով հանդերձ՝ անհատական կյանքի) գրեթե բոլոր կողմերը: Հայաստանյան իրականության մեջ զանգվածային լրատվության միջոցները (այսուհետև՝ ԶԼՄ) ստանձնել են հասարակության ժողովրդավարական ինստիտուտների կենսագործունեությունը մի հայտնի չափով ապահովողի՝ օրենսդիր, գործադիր և դատական մարմինների միջև փոխադարձ կապն ու առնչությունները կարգավորողի որոշակի դեր, որն առիթ է տալիս եզրակացնելու, որ ժամանակակից լրատվամիջոցներն իրականացնում են «չորրորդ իշխանության» գործառույթները: Վերոհիշյալին նպաստելու խնդրի իրականացումը պայմանավորված է ԶԼՄ-ի կողմից իրենց հատուկ գործառույթների կատարմամբ, որին հասնելու համար լրատվամիջոցները փորձում են հնարավորին չափ առաջնորդվել սեփական փորձով և ազատության վրա հենվող մտածելակերպով (նաև գրելաոճով) և, դրան համապատասխան, ԶԼՄ-ի և լրագրողական գործունեությանն առնչվող խնդիրների իրականացման համար նոր մոտեցումներ մշակելով: Գրեթե բոլոր ժողովրդավարական հասարակարգերում լրատվամիջոցները այսօր դարձել են գործիք, որոնց օգնությամբ քաղաքացիները տեղեկանում են հասարակության քաղաքական կյանքի, իրավական գործընթացների, տնտեսական, մշակութային և սոցիալական խնդիրների, պետական իշխանության մարմինների գործունեության մասին, այդ գործունեության օրինականության և իրավաչափության, հասարակության անդամների վրա թողած քաղաքական գործընթացների հետևանքների և ազդեցության մասին, հատկապես երբ տեղեկությունն առնչվում է պետական իշխանության մարմինների գործո-

ղություններին և որոշումներին: Այսպիսով, պետական իշխանության մարմինների գործողությունների լուսաբանումն ու հրապարակայնությունը, ինչպես նաև պետության կառավարման գործերում բնակչության ներգրավվածությունը ապահովվում են ազատ լրատվամիջոցների գործունեությամբ: Չափազանց մեծ է ԶԼՄ-ի դերը նաև քաղաքացիների իրավական մշակույթի ձևավորման, իրավագիտակցության բարձրացման գործում, որի իրականացման համար պահանջվում է պետության օրենսդրությանը համահունչ՝ իրավական նիհիլիզմի հաղթահարում և ՀՀ քաղաքացիներին պետության օրենքների և օրենսդրության հանդեպ հարգանքի և վստահության ներշնչում:

ՀՀ հանրային կառավարման համակարգում ԶԼՄ-ի առանձնահատկությունն այն է, որ դրանք իրենց գործունեությամբ հնարավորություն են ընձեռում բնակչությանն իրազեկելու, ստանալու և տարածելու ցանկացած բնույթի տեղեկություններ[1]: ԶԼՄ-ում ՀՀ քաղաքական կյանքի, իրադարձությունների և գործընթացների լուսաբանումն ուղղված է բնակչության և հասարակության անդամների շահերի և հետաքրքրությունների, տարբեր սոցիալական խմբերի տեղեկատվական պահանջմունքների և հետաքրքրությունների բավարարմանը: Այս առումով, լրատվամիջոցների գործունեությունը և ընդհանրապես լրատվամիջոցները դիտարկվում են երկու տարբեր տեսանկյունից. մի կողմից՝ ապահովում են «պետություն-ԶԼՄ», «ԶԼՄ-հասարակություն» և «պետություն-հասարակություն» միջև փոխգործողությունն ու հարաբերակցությունը, մյուս կողմից՝ հանդես են գալիս որպես պետական տեղեկատվական քաղաքականությունն իրագործող միջոցներ: 2015 թ. ՀՀ սահմանադրական բարեփոխումների հայեցակարգային դրույթներով սահմանվեց, որ պետական իշխանության և կառավարման մարմինների ձևավորման գործում սահմանադրական երաշխիքների ապահովման նպատակով անհրաժեշտ է ստեղծել «օրենսդրական գործունեության և խորհրդարանի վերահսկողական կառուցակարգերի (վերահսկողական գործառույթների և վերահսկողական առաքելության) արդյունավետ համակարգ»[2]: Սակայն այսօր խորհրդարանի գործունեության հասանելիության և մատչելիության ապահովումը հնարավոր չի լինի առանց

[1] Տե՛ս **Քալանթարյան Է.,** Զանգվածային լրատվամիջոցները ՀՀ պետական կառավարման համակարգում (Բանբեր Երևանի համալսարանի. Միջազգային հարաբերություններ, Քաղաքագիտություն, 2015, №2 (17), էջ 32):

[2] Տե՛ս Հայաստանի Հանրապետության սահմանադրական բարեփոխումների հայեցակարգ, Ե., 2014, էջ 25:

ՀԼՄ-ի մասնակցության: Արդարացի է այն տեսակետը, որ օրենսդիր մարմնի գործունեության հրապարակայնության շնորհիվ ձևավորվում է պառլամենտարիզմը[3]: ՀԼՄ-ն և պառլամենտարիզմը հանդես են գալիս որպես ժողովրդավարական հասարակության ժողովրդաիշխանության հիմնասյուն[4]:

2015 թ. ՀՀ Սահմանադրությամբ զգալիորեն բարձրացվեց օրենսդիր իշխանության դերը, որի իրավասությանը վերապահվեցին մի շարք նոր և տարաբնույթ գործառույթներ.

Ա) օրենսդիր իշխանության՝ խորհրդարանի բազմաթիվ գործառույթների շարքում, ի թիվս այլոց, ներառվեց խորհրդարանական վերահսկողությունը, որն ուղղված է գործադիր մարմինների և դրանց ներկայացուցիչների գործունեության օրինականության պահպանման կարգավորմանը: Պետք է նաև նշել, որ խորհրդարանական վերահսկողության գործառույթը ներառում է նաև պետական մարմինների կողմից իրավախախտումների կանխարգելման և վերացման կառուցակարգեր, իսկ դրանց առկայության դեպքում՝ հարկադրանքի միջոցների կիրառման հնարավորություն[5]: Խորհրդարանական վերահսկողությամբ ապահովվում է ՀՀ Սահմանադրության դրույթների և օրենսդրական նորմերի պաշտպանությունը, մարդու հիմնարար իրավունքների և ազատությունների պաշտպանության սահմանադրական երաշխիքների, սահմանադրական կարգի և օրինականության պահպանումը: Միևնույն ժամանակ, որպես խորհրդարանական վերահսկողության օբյեկտ, դիտարկվում է ոչ միայն գործադիր իշխանության գործունեությունը, այլև քննվում են պետական կառավարման համակարգի մյուս մարմինների և ինստիտուտների գործողությունները և լիազորությունները՝ պետության գլխի, դատական իշխանության, տեղական ինքնակառավարման մարմինների, պետական և մասնավոր սեկտորի գործունեությունը և այլն: Մեր կարծիքով, խորհրդարանական վերահսկողության օբյեկտ կարող է լինել նաև լրատվամիջոցների գործունեությունը՝ հաշվի առնելով վերջիններիս քաղաքական համակարգի տարր հանդիսանալու և ըստ այդմ՝ քաղաքական գործընթացներում անհրաժեշտ և պարտադիր

---

[3] Տե՛ս Հայաստանի Հանրապետության Սահմանադրության մեկնաբանություններ. Գ. Հարությունյանի, Ա. Վաղարշյանի ընդհանուր խմբագրությամբ, Ե., 2010, էջ 681:

[4] Տե՛ս **Акаемов П.И.** Тема диссертации и автореферата. Взаимодействие средств массовой информации и законодательной власти в условиях демократических преобразований в России, М., 2009, Введение, с. 3:

[5] Տե՛ս **Коврякова Е.В.** Парламентский контроль: зарубежный опыт и российская практика, М., 2005, с. 11:

մասնակցությունը: Իրենց հերթին, պետական իշխանության մարմինները պարտավոր են առաջնորդվել մատչելիության, թափանցիկության և հրապարակայնության սկզբունքներով և իրենց գործողությունների և որոշումների վերաբերյալ տրամադրել օբյեկտիվ, արժանահավատ և հավաստի տեղեկություններ: Նույն սկզբունքներով ղեկավարվելը պարտադիր է լրատվամիջոցների համար՝ տեղեկատվության հավաքման, մշակման, տարածման և հրապարակման ընթացքում: Պետական մարմինների գործունեության թափանցիկության ու հրապարակայնության վերաբերյալ իրավական դիրքորոշում է արտահայտել Սահմանադրական դատարանը իր որոշումներում: Մասնավորապես, «...Հանրային տեղեկատվության մատչելիությունը ժողովրդավարության և հանրության առջև պատասխանատու պետական կառավարման թափանցիկության էական նախապայմաններից է: Հասարակական կարծիքի միջոցով իրականացվող ժողովրդավարական վերահսկողությունը խթանում է պետական իշխանության գործողությունների թափանցիկությունը և նպաստում պետական մարմինների և պաշտոնատար անձանց հաշվետու գործունեությանը» (ՍԴՈ–1010, 06.03.2012թ.):

Քաղաքական իրադարձությունները լուսաբանելիս բոլոր ԶԼՄ-ների համար շատ կարևոր է այն, թե ինչ տեղեկատվության հետ պետք է առնչվեն, ինչ չափանիշների պետք է համապատասխանի դա, որ լինի որակյալ և ընդգրկի հանրային կարևորություն և հետաքրքրություն: Տարբեր հեղինակներ տեղեկատվության որակյալ չափանիշների հարցում արտահայտում են տարբեր տեսակետներ: Հիմնականում նշվում են տեղեկատվության օբյեկտիվությունը, տեղեկատվական աղբյուրի արժանահավատությունը, տեղեկատվության անկողմնակալությունը և հաշվեկշռությունը, չեզոքությունը, թափանցիկությունը, տեղեկատվության ամբողջականությունը, տեղեկատվության բազմազանությունը և բազմակարծությունը, ազգային մշակույթն ու շահերը, հասարակական հետաքրքրությունը, պետական մարմինների գործունեության լուսաբանումը, լրագրողների արհեստավարժությունը և այլն[6]: Կարծում ենք, քաղաքական իրադարձությունների լուսաբանման համար կարևոր են, մասնավորապես, տեղեկատվության հետևյալ չափանիշները.

1) զանգվածային լրատվության միջոցներով, որպես կանոն, տարածվում է պետական և տեղական ինքնակառավարման մարմինների, պաշտոնատար անձանց գործողությունների, այդ մարմինների և պաշտոնա-

[6] Տե՛ս **Киселев А.Г.** Теория и практика массовой иинформации, СПб., 2011, с. 26-29:

տար անձանց կողմից իրավաչափ վարքագիծ դրսևորելու, իրավախախտումների և պատասխանատվության ենթարկելու վերաբերյալ տեղեկատվություն: Այսինքն՝ բավարար չէ տեղեկատվության միայն առկայությունը, այն պետք է ներկայացնի հասարակական մեծ հետաքրքրություն և կարևորություն[7]: Հասարակական կարևորությամբ և հետաքրքրություն հարուցող տեղեկատվությունը արտահայտվում է ՁԼՄ-ի հրապարակումներում իրադարձությունների և փաստերի արժանահավատ լուսաբանմամբ, հանրային լսարանի շահերի և հետաքրքրությունների առավելագույն հաշվառմամբ[8]: Ընդհանուր առմամբ, հասարակական մեծ հետաքրքրություն և կարևորություն ներկայացնող տեղեկատվությունը ներառում է հետևյալը.

- հանցագործության կամ լուրջ իրավախախտման բացահայտում,
- հասարակական անվտանգության և բնակչության առողջության պաշտպանություն.

2) հասարակությանը մոլորեցնելու նպատակով ֆիզիկական կամ իրավաբանական անձի կողմից որևէ գործողության կատարման կամ հայտարարության դեմ ուղղված կանխարգելող միջոցների կիրառում[9]: Այսպիսի տեղեկությունները, սակայն, չեն կարող սպառիչ համարվել՝ հաշվի առնելով այն, որ քաղաքական գործընթացներում նշանակալի դեր և պահանջվող և որակյալ տեղեկատվության հիմնական չափանիշներից է նաև օբյեկտիվությունը: Այսպես, լրատվական նյութեր, հաղորդումներ և տեղեկատվական ծրագրեր պատրաստելու և թողարկելու ընթացքում լրատվամիջոցների աշխատակիցները պետք է կարողանան հստակ տարանջատել անկախ տեղեկատվական աղբյուրներից ստացված տեղեկատվությունը փաստերից և գնահատողական դատողություններից: Օբյեկտիվության չափանիշի համաձայն՝ լրատվական գործակալությունների և լրագրողների մասնագիտական անձնակազմից պահանջվում է զերծ մնալ անձնական կարծիք հայտնելուց և ձգտել փաստերի ու իրադարձությունների արժանահավատ լուսաբանման՝ լսարանի նախասիրությունների հաշվառմամբ:

3) Տեղեկատվական աղբյուրի արժանահավատություն: Ընթացիկ իրադարձությունների մասին նյութերի և հաղորդումների տարածման դեպքում նախապատվությունը տրվում է սկզբնաղբյուրներին, որպիսիք անմիջականորեն առնչվում են տրամադրվող տեղեկատվությանը: Ընթա-

[7] Նույն տեղում:
[8] Նույն տեղում, էջ 28:
[9] Նույն տեղում:

ցիկ իրադարձությունների վերաբերյալ մեկնաբանություններ և վերլուծություններ կատարելիս ԶԼՄ-ների աշխատակիցները պետք է փնտրեն տեղեկատվության իրավասու և հավաստի աղբյուրներ՝ տվյալ ոլորտի մասնագետներից ստացված տեղեկություններ, որոնք անմիջական մասնակցություն են ունեցել այդ իրադարձություններին: Ընդհանուր առմամբ, տեղեկատվությանը ներկայացվող պահանջները բխում են՝

- տեղեկատվական հասարակություն և որակյալ աշխատուժ ունենալու անհրաժեշտությունից,
- քաղաքացիների տեղեկատվություն ստանալու պահանջմունքից,

որ նրանք հնարավորություն ունենան մասնակցելու իրենց քաղաքական ղեկավարների ընտրություններին և ժողովրդավարական որոշումների ընդունման գործընթացներին: Սակայն այն դեպքերում, երբ ԶԼՄ-ով տարածված տեղեկատվությունը չի համապատասխանում վերը նշված չափանիշներից որևէ մեկին, պարունակում է սուտ, ակնհայտ անհիմն և զրպարտչական բնույթի տեղեկություններ պաշտոնատար անձի կամ քաղաքական գործչի մասին, ապա այդ լրատվամիջոցը կրում է պատասխանատվություն ՀՀ օրենսդրությամբ սահմանված կարգով՝ տուժած անձին պատճառված վնասի փոխհատուցման պարտավորության կատարմամբ (ՀՀ քաղաքացիական օրենսգիրք, 05/05/1998, հոդվ. 1087.1, մաս 1, 2, 3, 4):

Վերոշարադրյալի հիման վրա գալիս ենք այն եզրահանգման, որ ԶԼՄ-ի և պետական մարմինների հետ հարաբերություններում ԶԼՄ-ի գործունեության հիմնական ուղղվածությունը պետք է լինի պետական կառույցների գործունեության նկատմամբ տեղեկատվական հսկողությունը, մասնավորապես՝

ա. հասարակության սոցիալ-քաղաքական ինստիտուտների, քաղաքական կուսակցությունների և կազմակերպությունների, պաշտոնատար անձանց գործողությունների և վարքագծի համակողմանի լուսաբանում,

բ. հասարակական կարևորություն և հետաքրքրություն ներկայացնող հարցերի քննարկման նպատակով լայն ամբիոն տրամադրելու հնարավորություն,

գ. պետական մարմինների (այդ թվում՝ վարչական) կողմից որոշումների ընդունման նկատմամբ ԶԼՄ-ների կողմից որոշակի ազդեցության հնարավորություն:

Բ) Օրենսդիր իշխանության և ԶԼՄ-ների միջև հարաբերակցության արդյունքում ձևավորվում են այնպիսի հարաբերություններ, որոնք հիմն-

ված են տեղեկատվություն ստանալու, տարածելու և հրապարակելու վրա, հետևաբար այդ հարաբերությունները տեղեկատվական բնույթի են: Տեղեկատվական հարաբերությունների իրացմամբ հասարակությունում ձևավորվում է տեղեկատվության նոր տեսակ՝ հանրային տեղեկատվություն:

Հանրային տեղեկատվությունը հասարակական մեծ հետաքրքրություն և կարևորություն ներկայացնող տվյալների ամբողջություն է՝ ուղղված քաղաքացիների և հասարակության նյութական և հոգևոր պահանջմունքների բավարարմանը: Հանրային տեղեկատվությունը ձևավորվում է հանրության և իշխանության փոխադարձ կամքի համաձայնեցման արդյունքով և ներառում է պետության քաղաքականությանը, քաղաքական ծրագրերին և իրավական գործընթացներին վերաբերող տվյալներ: Դրանց շուրջ քննարկումները պետք է հասանելի և մատչելի լինեն քաղաքացիներին և հասարակության տարբեր սոցիալական խմբերին: Եվ քանի որ հասարակության տեղեկատվություն ստանալու պահանջմունքներն արտահայտվում են հասարակական շահով, ապա այդ նպատակով ստեղծվում են հատուկ տեղեկատվական ինստիտուտներ[10]:

Այսպես, օրենսդիր մարմնի գործունեության լուսաբանման հրապարակայնությանը, բացի ԶԼՄ-ից, մասնակցում են խորհրդարանի լրատվական ծառայություններն ու մամուլի քարտուղարները: Վերջիններիս գործողությունները և աշխատառճը էապես տարբերվում են ԶԼՄ-ի գործողություններից: Այսպես, լրատվական ծառայությունները և մամուլի քարտուղարները հանդես են գալիս բացառապես խորհրդարանի շահերից, իրականացնում են խորհրդարանական գործունեության հետ կապված հրապարակայնության ապահովում և նպատակ ունեն հասարակությունում ձևավորելու բացառապես դրական կարծիք խորհրդարանի, խորհրդարանական մարմինների և խորհրդարանականների գործողությունների վերաբերյալ: Մինչդեռ ԶԼՄ-ի մասնակցությամբ հրապարակայնության ապահովումը ենթադրում է տարաբնույթ տեղեկությունների, խորհրդարանական գործունեության ինչպես դրական, այնպես էլ բացասական տեղեկությունների հանրայնացում:

Գ) Զանգվածային լրատվության միջոցները խորհրդարանական աշխատանքների շրջանակներում ներկայանում են որպես պետության տեղեկատվական քաղաքականությունն իրագործող միջոցներ:

---

[10] Տե'ս http://studbooks.net/1190369/marketing/obschestvenno_znachimaya_informatsiya: 06/05/2017.

Ընդհանուր իմաստով, պետության տեղեկատվական քաղաքականությունը՝ բնակչության տարբեր սոցիալական խմբերի (քաղաքագետների, գիտնականների, լրագրողների, ընթերցողների և այլն) կենսագործունեության հատուկ ոլորտ է, կապված տեղեկատվության վերարտադրության և տարածման հետ՝ ուղղված հասարակության սոցիալական խմբերի և հասարակական ինստիտուտների հետաքրքրությունների և պահանջմունքների բավարարմանը, այդ ինստիտուտների, սոցիալական խմբերի և նրանց ներկայացուցիչների միջև ստեղծագործական և կառուցողական երկխոսության հաստատմանը[11]:

ԶԼՄ-ի դերը պետության տեղեկատվական քաղաքականության գործընթացում հանգում է հետևյալին. «Զանգվածային լրատվության միջոցները այն չափով պետք է բավարարեն և պաշտպանեն պետության և իշխանությունների շահերը, որչափով որ պետությունը և իշխանությունները պարտավորվում են պաշտպանել յուրաքանչյուր անհատի, քաղաքացիների և հասարակության շահերը»: Այս սկզբունքը պետական տեղեկատվական քաղաքականության առանցքային սկզբունքն է: Որպեսզի լրատվամիջոցները կարողանան գործել այս սկզբունքի համաձայն, առավել արդյունավետ կազմակերպել իրենց գործունեությունը, անհրաժեշտ է առաջին հերթին իրավական կարգավորման ենթարկել պետական իշխանության մարմինների և ԶԼՄ-ի հարաբերակցության հիմնախնդիրը, երկրորդ՝ կանխարգելել ապատեղեկատվությունը, այնուհետև՝ պետության տեղեկատվական քաղաքականության հայեցակարգի հիման վրա ընդունել առանձին օրենք: Վերոնշյալ պայմանների առկայությունը ԶԼՄ-ին հնարավորություն կընձեռի ձեռք բերելու որակապես նոր հատկանիշներ և օժտել վերջիններիս քաղաքական սուբյեկտի կարգավիճակով: Ներկայումս լրատվամիջոցների ոլորտում տեղի է ունենում այսպես կոչված ԶԼՄ-ի քաղաքականացում և «քաղաքականության մեդիականացում»: Հարկ է նշել, որ «քաղաքականության մեդիականացում» եզրույթն առաջին անգամ կիրառել է Ի. Զասուրսկին, որը նշում է. «դա այնպիսի գործընթաց է, որում քաղաքական կյանքը ներթափանցում է լրատվամիջոցների խորհրդանշական դաշտ»[12]: Լրատվամիջոցների գործունեության կարևորությունը հանրային քաղաքականության ոլորտում խորապես ըմբռնելու համար «ան-

[11] Նույն տեղում:

[12] Տե՛ս **Засурский И.И**. Реконструкция России. Масс-медиа и политика России в девяностых. http://read.virmk.ru/TEMATIKA/info-polbnika/GIP.htm 11/12/2017.

հրաժեշտ է կենտրոնանալ մեդիա ոլորտում տեղեկատվության հավաքման ներքին տեխնոլոգիաների և տեղեկատվության գիտակցական վերլուծության վրա»[13]:

Վերոշարադրյալը հիմք ընդունելով, գալիս ենք այն եզրահանգման, որ լրատվամիջոցի օրենսդիր իշխանության գործունեության հրապարակայնության ապահովումը պետք է ընթանա բացառապես հասարակական մեծ հետաքրքրություն և կարևորություն ներկայացնող խնդիրների շուրջ: Միևնույն ժամանակ, խորհրդարանական գործունեության լուսաբանման օբյեկտ է քաղաքական տեղեկատվությունը՝ որպես հանրային տեղեկատվության տեսակ: Մասնավորապես՝ քաղաքական է այն տեղեկատվությունը, որը ներառում է հանրային նշանակության այնպիսի տվյալներ, որոնք գրավում են պետական մարմինների ուշադրությունը և մեծ ազդեցություն ունենում դրանց գործունեության նկատմամբ: Հետևաբար՝ ԶԼՄ-ով հրապարակված այդ տեղեկատվությունը ներառում է բացառապես խորհրդարանի, կառավարության, քաղաքական կուսակցությունների և հասարակության մյուս ինստիտուտների գործունեության մասին տեղեկություններ և փաստեր: Իսկ որքանո՞վ է արդյունավետ ԶԼՄ-ի գործունեությունը ՀՀ հանրային կառավարման համակարգում, փորձենք պարզել՝ անդրադառնալով քաղաքական գործընթացներում հայաստանյան ԶԼՄ-ի գործունեության առանձնահատկություններին.

Ա) ԶԼՄ-ն պետք է գործի լրատվամիջոցի արդյունավետ գործունեության սկզբունքի համաձայն՝ հիմնված լինելով օբյեկտիվ, արժանահավատ և անաչառ տեղեկություններ տարածելու վրա: Սակայն այսօր հայաստանյան լրատվամիջոցների համար արդյունավետ գործունեության սկզբունքով գործելու ջանքերը հանդիպում են լուրջ խոչընդոտների: Այդ խոչընդոտների հաղթահարումը պայմանավորված է երկրում առկա մի շարք իրավական, տնտեսական, քաղաքական և սոցիալական չլուծված խնդիրներով: Հետևաբար՝ ԶԼՄ-ի գործունեության արդյունավետությունը որոշվում է պետության կողմից վերջիններիս համար բարենպաստ պայմաններ ստեղծելու անհրաժեշտությամբ:

Բ) Զանգվածային լրատվամիջոցները իշխանության հետ փոխհարաբերություններում իրականացնում են տեղեկատվական քաղաքականության տարածման գործառույթ: Սակայն օրենսդիր իշխանության գործունեությունը լուսաբանելիս հստակ պետք է սահմանազատվեն ԶԼՄ-ի, լրա-

[13] Նույն տեղում:

գրողների և խորհրդարանի գործառույթները: Սովորաբար ԶԼՄ-ի միջոցով օրենսդիր իշխանության գործընթացների լուսաբանումն ընթանում է երկու ուղղությամբ.

1. ԶԼՄ-ի միջոցով օրենսդիր իշխանության գործունեության՝ խորհրդարանի բնականոն աշխատանքի, պատգամավորների և խորհրդարանում այլ գործառույթներ իրականացնող անձանց գործողությունների և վարքագծի մասին դրական տեղեկատվության հրապարակմամբ,

2. ԶԼՄ-ի միջոցով օրենսդիր իշխանության գործունեության մասին բացասական տեղեկատվության հրապարակմամբ, որն ուղղորդվում է իշխանությունների, պետական և քաղաքական գործիչների վարքագծի և գործողությունների քննադատությամբ:

ԶԼՄ-ի ներկայացուցիչները, հատկապես ընդդիմադիր ԶԼՄ-ի լրագրողները, պարտավոր են հանրությանը ներկայացնել օբյեկտիվ և արժանահավատ տեղեկատվություն, որը նշանակում է, որ տեղեկատվության հրապարակումը չի կարող լինել միակողմանի՝ միայն դրվատելով կամ նսեմացնելով իշխանություններին: Իրենց հերթին՝ իշխանությունները պարտավոր են չխոչընդոտել ԶԼՄ-ի և լրագրողների մասնագիտական գործունեությանը, մասնավորապես՝ պետք է զերծ մնան նրանց նկատմամբ ֆիզիկական հաշվեհարդարից կամ որևէ բռնություն գործադրելուց: Սակայն իրականում քիչ չեն դեպքեր, երբ ԶԼՄ-ն և նրանց ներկայացուցիչները աշխատանքի կատարման ընթացքում իշխանությունների կողմից ենթարկվում են անօրինական միջամտության: Այսպես, 2015 թ. հունիսին Երևանի կենտրոնում խաղաղ ցույցը ցրելու նպատակով ՀՀ իրավապահ մարմինները արձանագրել են լրագրողներին ծեծելու և բերման ենթարկելու դեպքեր, որից մեկ տարի անց տվյալ գործին մասնակից դարձած չորս լրագրողների աշխատանքը խոչընդոտելու փաստով մեղադրանք ներկայացվեց չորս ոստիկանների: Լրատվական կազմակերպությունների գնահատմամբ՝ ՀՔԾ-ի (որը զբաղվում էր այդ գործի քննությամբ) նման որոշումը համարժեք չէր կարող լինել լրագրողների նկատմամբ կիրառվող բռնություններին, քանի որ ոստիկանության աշխատակիցների գործողությունների հետևանքով տուժել էին երկու տասնյակից ավելի լրագրողներ, իսկ տեղի ունեցածը կատարվել էր բարձրաստիճան ոստիկանների հրամանով[14]:

---

[14] Տե՛ս http://khosq.am/ Մարդու իրավունքների զեկույց, 2016 թ. Ժողովրդավարության, մարդու իրավունքների և աշխատանքի բյուրո, էջ 22:

Գ) ԶԼՄ-ի և իշխանությունների հարաբերություններում հաճախ հանդիպող խնդիրներից են թաքնված գրաքննության կամ ինքնագրաքննության դրսևորումները: Ինչպես նշված է «Մարդու իրավունքների 2016 թ. զեկույցի» ամփոփիչ ակնարկում՝ լրատվամիջոցները, մասնավորապես հեռարձակող լրատվամիջոցները խուսափում են, անգամ վախենում իշխանություններին քննադատող տեղեկություններ հրապարակելուց: Այդ հրապարակումների հետևանք կարող են լինել իշխանությունների պատասխան քայլերը՝ հաշվեհարդարի միջոցով: Հաշվեհարդարի դրսևորումներ կարող են լինել դատական հայցերը, հեռարձակման լիցենզիա կորցնելու սպառնալիքը, կամայական հարկային ստուգումները և այլն[15]: Այս ամենը հանգեցնում է ԶԼՄ-ում ինքնագրաքննության: Այդուհանդերձ, պետք է նշել, որ թեև ՀՀ-ում ԶԼՄ-ի արդյունավետ գործունեության համար գոյություն ունեն համապատասխան իրավական և քաղաքական հիմքեր՝ ժողովրդավարական սկզբունքների տեղայնացում, ժողովրդավարական կառավարման համակարգի առկայություն, լրատվական դաշտը կարգավորող օրենսդրական և իրավական ակտեր, սակայն դեռևս կան լուրջ խնդիրներ լրատվամիջոցի ինքնակառավարման և ինքնակարգավորման ուղղությամբ:

Այսպիսով, հանրային տեղեկատվական քաղաքականության գործընթացներում զանգվածային լրատվության միջոցները ներգրավված են որպես հատուկ քաղաքական սուբյեկտներ, որոնց մասնակցությամբ ապահովվում է օրենսդիր, գործադիր և դատական իշխանությունների գործունեության հրապարակայնությունը: Խորհրդարանի գործունեության բազմակողմանի լուսաբանումը լայն հասարակայնությանը հնարավորություն է ընձեռում մասնակցելու պետական իշխանական կառույցների ձևավորմանը և որոշումների կայացմանը: Թերևս այս է պատճառը, որ բազմաթիվ իրավաբաններ և վերլուծաբաններ պետական իշխանության ներկայացուցչական մարմինների ընտրությունների արդյունքները վերագրում են բացառապես ԶԼՄ-ի և առաջին հերթին՝ հեռուստատեսության ազդեցությանը՝ որպես տեղեկատվության հավաստի և արդյունավետ աղբյուրի:

[15] Նույն տեղում:

УЧАСТИЕ СМИ В ОБЕСПЕЧЕНИИ ПУБЛИЧНОСТИ ДЕЯТЕЛЬНОСТИ ОРГАНОВ ЗАКОНОДАТЕЛЬНОЙ ВЛАСТИ

ХАРАТЯН Л.А.

Резюме

В Армении в условиях перехода от полупрезидентской формы правления к парламентской особую значимость приобретает прозрачность и открытость деятельности законодательного органа. В обеспечении открытости работы парламента, а также устранении противоречий в отношениях парламента и гражданского общества особую роль играют независимые СМИ, которые путем взаимодействия с представительными органами выступают в качестве посредников в проведении политики властей, тем самым исполняя функции общественного контроля. Взаимодействие СМИ и парламента на современном этапе и информированность гражданского общества о работе парламента являются основой демократического государства.

PARTICIPATION OF THE MASS MEDIA IN ENSURING THE TRANSPARENCY OF THE ACTIVITIES OF THE LEGISLATIVE AUTHORITY

L. KHARATYAN

Abstract

In conditions of transition from semi-presidential form of government to parliamentary one, transparency and openness of the activity of the legislative body acquire special significance. In order to ensure the openness of the work of the parliament, as well as to eliminate contradictions in relations between the parliament and civil society, a special role is assigned to independent media, that, through interaction with representative bodies, acts as intermediary in carrying out the policy of the authorities, thereby fulfilling the functions of public control. The interaction of the media and parliament, as well as the reporting of reliable information about the work of the parliament to civil society, is the foundation and the key support of a democratic state.